



*Ernst Jünger se svojí jednotkou na slavnostní přehlídce, Rue de Rivoli, Paříž 1941.*

### **Autor: John Morgan**

Kdybych mohl být kýmkoliv z dvacátého století, ani na vteřinu bych neváhal s volbou Ernsta Jüngera. Tento muž totiž ve svém vymezeném čase vyzkoušel takřka všechno a napnul hranice toho, čeho může jednotlivec v životě dosáhnout, až na úplné maximum. Jeho nesmírně dlouhý život (zemřel měsíc před svými 103. narozeninami) překlenuje *Kaiserreich*, německou revoluci, Výmarskou republiku, Třetí říši, Spolkovou republiku Německo a konečně v poslední dekádě jeho života také sjednocené Německo – a v každém z těchto období aktivně působil. Jeho život lze tedy chápat jako symbol Německa 20. století, přestože Jünger sám zůstal za každého režimu velmi nekonvenční.

Přestože bývá obecně pokládán za pruského aristokrata, ve skutečnosti se Jünger narodil do středostavovské rodiny z Heidelbergu ve spolkové zemi Bádensko-Würtembersko. V roce 1913 utekl z domova, aby se přidal k francouzské Cizinecké legii a dostal se až do Alžírsku. Po pouhých šesti týdnech však byl propuštěn, když německá ministerstvo zahraničí (jednající na základě pokynů jeho otce) sdělilo velení Legie, že Jünger ještě není plnoletý.

Na splnění svého vojáckého snu však mladý Ernst příliš dlouho čekat nemusel, protože hned následujícího léta vypukla 1. světová válka. 1. srpna 1914, tedy stejného dne, kdy Německo vyhlásilo válku, narukoval Jünger jako dobrovolník do 73. hannoverského pěšího pluku generála polního maršála prince Albrechta Pruského (Füsilier-Regiment Generalfeldmarschall Prinz Albrecht von Preußen /Hann./ Nr. 73). Po absolvování výcviku ho v prosinci poslali na frontu do Francie. V boji pak Jünger vytrval až do konce války, čtrnáctkrát byl zraněn a za své bojové výkony byl vyznamenán **Železným křížem** [druhé i] první třídy a pruským řádem *Pour le Mérite*. Po skončení války tuto svou zkušenost zpracoval v sérii knih, z nichž tou jistě nejslavnější je *V ocelových bouřích*, která ho nejvíce proslavila v anglicky mluvícím prostředí a jež ve velké míře vychází z jeho válečných deníků.



Jüngerův vlastní postoj válce se vymykal běžným kategoriím – na rozdíl od ostatních spisovatelů odmítal pacifismus a místo toho se soustředil na život utvrzující, dobrodružné a takřka mystické rozměry zkušenosti zprůmyslněné zákopové války. To samo o sobě ještě nutně neznamená, že by válku oslavoval, v žádném případě se totiž nevyhýbal popisu ošklivých stránek boje, zaujal k moderní válce však nietzscheovský amorální postoj, když ji vnímal jako příležitost k osobnímu růstu a transcendenci. Nápadně nepřítomné byly (v knize) *V ocelových bouřích* jakékoliv biografické nebo politické prvky – z jejich řádek se toho člověk o politice nebo válečné strategii dozví velice málo a ještě méně pak o Jüngerově předválečném životě. Původní verze knihy obsahovaly i četné pasáže oslavující německý nacionalismus, ale Jünger je v rámci četných pozdějších revizí z dalších vydání odstranil, aby tak zdůraznil sílu válečného zážitku očima frontového vojáka.

Jeho válečná díla se ve výmarském období, a zvláště pak za Třetí říše, stala bestsellery. Ve 20. letech mu zajistila obdiv německých nacionalistických kruhů včetně lidí z prostředí rodící se NSDAP. Jünger však zůstal důstojníkem (poručíkem) německé armády až do roku 1923 a politiky se tedy neúčastnil. Později vzpomínal, jak v této době bojoval se závislostí na drogách vyvolanou fyzickými i psychickými traumaty utrženými za války (tento problém brzy překonal). Po odchodu z armády se nakrátko přidal k nacionalistickému *Freikorpsu* [Gerharda Roßbacha], odkud ale brzy odešel, podle vlastních slov zejména proto, že lidé v této jednotce měli zpravidla dosti chabý charakter a často si od něj chtěli půjčovat peníze.

Za Výmarské republiky toho Jünger hodně napsal, studoval biologii, zoologii a botaniku a stal se i uznávaným entomologem. Tímto oborem se zabýval celý život a jeden druh brouka po něm dokonce byl pojmenován. Vypracoval se také ve zdatného fotografa. Svými eseji přispíval do řady nacionalistických publikací – kdyby tehdy existovaly Counter-Currents, psal by Jünger jistě i pro ně – a nijak se v nich netajil svým znechucením z demokratických hodnot. Nikdy se však nestal členem žádné strany a i když udržoval styky s národními socialisty i

dalšími politickými hráči, přímo se zapojit do politiky odmítal. Národní socialisté mu opakovaně nabízeli křeslo v Říšském kancléřství, on jej však při první příležitosti v roce 1927 odmítl se slovy: „Napsat jednu dobrou řádku je mnohem čestnější, než zastupovat v parlamentu šedesát tisíc idiotů.“

Nejčastěji však bývá Jünger spojován s kruhy známými jako „konzervativní revolucionáři“: tito myslitelé se nevěnovali jen aktuálním dobovým polemikám, ale zamýšleli se také nad politikou – a vlastně všemi aspekty moderního světa, včetně povahy společnosti samotné – na té nejzákladnější úrovni, když odmítali liberální demokracii i komunismus a hledali novou syntézu německých aristokratických a hierarchických tradic se socialismem. Takto monumentální projekt neměl na Západě obdoby od dob slávy starověkého Řecka. K tomuto proudu se řadí třeba Oswald Spengler či Arthur Moeller van den Bruck a ovlivnil i myšlení mj. Martina Heideggera nebo Julia Evoly. Podobně jako mnozí konzervativní revolucionáři si Jünger volně vypůjčoval od radikální pravice i levice a o činnost německých komunistů a anarchistů se zajímal stejně živě jako o dění v nacionalistických kruzích.

Zvláště těsný vztah pak udržoval s přední postavou národně bolševického hnutí Ernstem Niekischem, který se snažil spojit nacionalismus s tím nejlepším z komunismu a často přispíval do jeho časopisu *Widerstand* (Odpor). O mnoho let později Jünger poznamenal, že kdyby se v 30. letech stal místo Hitlera vůdcem Německa Niekisch, dějiny země ve 20. století by se ubíraly zcela odlišným a podstatně úspěšnějším směrem.

Roku 1932 vydal Jünger knihu dodnes pokládanou za jeho nejvýznamnější filozofické dílo: *Der Arbeiter* (Dělník – momentálně není dostupné v angličtině, přestože Northwestern University Press na letošek ohlásil vydání překladu /**knihy již vyšla** – pozn. DP/), kde vykreslil typ civilizace, jíž si představoval do budoucna (ještě se k tomu vrátíme). Téhož roku také publikoval poslední své nacionalistické texty, aby napříště zaujal zásadově apolitický postoj.

Nástup Hitlera a jeho strany k moci přijal bez velkého nadšení: odmítl všechny nabízené oficiální pozice a nesvolil ani k otištění svých textů v oficiálních nacistických publikacích nebo vystoupením v rozhlasových pořadech. V podstatě se stáhl z veřejného života, přestože dál psal a publikoval a jeho starší válečná díla se těšila větší oblibě než kdy předtím. V roce 1939 vydal román *Na mramorových útesech*, jen *pro forma* skrytou alegorii o totalitářství. Idylické společenství tradičního aristokratického lidu zde ohrožuje a ničí vzestup nemilosrdného diktátora: Nadlesního. Zda tato alegorie směřovala proti nacismu, komunismu nebo oběma, zůstává dodnes předmětem debat. Kniha však překvapivě zakázána nebyla a Jüngerovi nezajistila ani zařazení na černou listinu – zřejmě díky respektu, jež k němu Hitler kvůli jeho válečnému hrdinství a tvorbě osobně choval.

I přes svou nechuť k nacistům byl však Jünger krátce před vypuknutím války povolán do armády v hodnosti kapitána, kterou ochotně přijal. Bylo mu svěřeno velení 2. pěší roty 287. pluku Wehrmachtu, s nímž se zapojil do letního francouzského tažení v roce 1940, za něž získal další Železný kříž.



*Hauptmann Ernst Jünger se svojí pěší rotou při pochodu na Sedan*

Do konce války se pak už do boje nedostal a prožil ji jako důstojník okupační správy v Paříži. Jednou z jeho povinností byla také cenzura korespondence; později tvrdil, že několika lidem zachránil životy, když zničil dopisy, které by jim zle zatopily u úřadů. Kromě toho trávil hodně času v pařížských knihkupectvích a s umělci i spisovateli jako Pablo Picasso a Jean Cocteau. Vedl si také několik sérií (dosud nepřeložených) deníků, jež jsou počítány mezi jeho nejlepší díla.

Když se však válečné štěstí otočilo, stejně jako řada vysokých armádních důstojníků se i Jünger začal obávat o osud Německa. Obraceli se na něj mnozí z těch, kteří se později zapojili do spiknutí a pokusu o atentát Clause von Stauffenberga proti Hitlerovi v červenci 1944. Jünger byl v kontaktu s řadou spiklenců (včetně Erwina Rommela) a podílel se na šíření tajného dokumentu nazvaného *Mír*, nákrese poválečného a postnacistického uspořádání Evropy. Přestože byla nacistům jeho okrajová úloha v komplotu známá, byl potrestán jen propuštěním z armády bez dalšího trestu - zřejmě i v tomto případě díky úctě, již se těšil u nacistického vedení i německé veřejnosti. Jeho syn Ernst mladší, námořní kadet, byl téhož roku zatčen za údajné vedení podvratných řečí a odsouzen ke službě v trestné jednotce Wehrmachtu. Padl v boji na italské frontě v listopadu 1944.

Po válce se Jünger ocitl v podobně nezáviděníhodné pozici jako všichni ostatní přeživší konzervativní revolucionáři: přestože nikdy nebyl národním socialistou a vlastně se režimu do jisté míry postavil na odpor, patřil k nejznámějším postavám pravice a přispěl k vytvoření *milieu*, jež umožnilo nástup nacismu moci, nemluvě pak o jeho službě v branné moci. Proto na něj Spojenci pohlíželi s nemalým podezřením a v roce 1945 mu britská okupační správa zakázala na čtyři roky publikovat. Přestože pak v psaní pokračoval ještě dlouhá desetiletí, nikdy už se nad ním nepřestal vznášet temný mrak nerozdílně doprovázející všechny, kteří se odmítli plně poddat kouzlu liberalismu a demokracie. Ten ho ostatně doprovází i po jeho smrti a dodnes vrhá stín na jeho odkaz.

V roce 1951 se Jünger pustil do nového a snad ještě neortodoxnějšího dobrodružství: jako jeden z prvních lidí vyzkoušel LSD. Švýcarský chemik Albert Hofmann, kterému se původně podařilo syntetizovat LSD omylem, když se snažil vyvinout anestetikum pro rodičky, byl už dávno příznivcem Jüngerovy tvorby, a když sám prodělal psychedelickou zkušenost, jediný srovnatelný precedent podle svého mínění našel v některých lyrických popisech mystických stavů z Jüngerových románů. Proto tedy Hofmann (který příhodu popisuje ve své knize **LSD: Mé nezvedené dítě**) kontaktoval Jüngerera s dotazem, zda by neměl zájem LSD vyzkoušet. Jünger, který už v mládí okusil širokou paletu drog, nadšeně přijal a v roce 1951 Hofmann

přijel k němu domů, kde oba si LSD (pod lékařským dohledem) vzali. Pro Jüngerera to byl fascinující zážitek, který v beletrické formě popsal v novele *Návštěva Godenholmu*, nedávno přeložené do angličtiny Anabel Leeovou pro švédské nakladatelství Edda. Hofmann s Jüngerem pak s tripy na občasně bázi pokračovali ještě dlouho potom, prý až do desáté dekády Jüngerova života (i Hofmann žil až do 102 let, zemřel v roce 2008). O všech svých zážitcích s drogami Jünger píše ve svém dosud nepřeloženém díle *Annäherungen*.

I přes trvajících kontroverzi zapříčiněnou jeho dřívější angažovaností na pravici se Jünger v poválečném Západním Německu i Francii stal literární celebritou, když byla přeložena většina jeho knížek a získal řadu literárních cen po celé Evropě. Procestoval celý svět a navštívil všechny kontinenty s výjimkou Antarktidy. Jeho renomé vzrostlo natolik, že když roku 1984 slavily Německo s Francií smiřovací ceremonii u Verdunu, na místě jedné z největších bitev 1. světové války, požádali Jüngerera, aby se ujal role prostředníka mezi německým kancléřem Helmutem Kohlem a francouzským prezidentem Françoisem Mitterrandem, který se nijak netajil svým obdivem k německému spisovateli.

Ani v pokročilém věku nepřestával Jünger pracovat: vydal tucty knih – beletrie, z nichž některé lze směle nazvat sci-fi i literaturu faktu na různá témata (konečná edice jeho *Sebraných spisů* má dvaadvacet svazků) – a nespočet esejí, z nichž ta poslední vyšla jen pár týdnů před jeho skolem v roce 1998.

Mnoha čtenářům teď jistě vrtá hlavou otázka, zda Jünger zůstal i po roce 1932 mužem pravice? Snadná odpověď na ni asi neexistuje. Julius Evola, který vysoce hodnotil díla Jüngerova výmarského období a v roce 1960 vydal *Dělníka*, Jüngerera označil pro jeho porušení slibu věrnosti účastí (jakkoliv okrajovou) na spiknutí proti Hitlerovi v roce 1944 za zrádce a považoval ho za zaprodance liberálním hodnotám nové poválečné republiky.

U prvního obvinění, přestože jej nelze popřít, musí hodnotící vzít v potaz dobové okolnosti. V roce 1944 stálo Německo před jistou porážkou a Hitlerem oznámená politika totální války a boje do posledního muže mohla mít jediný výsledek – naprosté zničení země. Většina předních postav Stauffenbergova puče navíc pocházela z pruské aristokracie a neměla sebemenší touhu nechat Německo po dokonání svého činu proměnit na liberální angloamerickou kolonii. Místo toho doufali ve vytvoření nezávislého Německa, které by po boku západních spojenců pokračovalo v boji proti Sovětům – dali však jasně najevo, že žádná bezpodmínečná kapitulace země nepřipadá v úvahu. Jüngerovu touhu vidět odstavení Hitlera od moci lze tedy chápat i jako projev věrnosti svému národu – navzdory projevům neloajality jeho vůdcům.

Co se týče druhého nařčení, považuji jej za neopodstatněné. Přestože v pozdějších letech jeho života u Jüngerera pozorujeme jasné zmírnění některých postojů (sám pak mluvil o raných dílech jako o svém „Starém zákonu“ – nikdy se však od žádného z nich nedistancoval), i z jeho poválečné tvorby je jasně patrné, že zůstal liberální demokracii na hony vzdálen. Jünger vždy zůstal v první řadě elitářem toužícím vyčlenit se z davu a netajil se svým zděšením z odlidšťujícího působení stále se zrychlující modernizace světa (již předpověděl už v *Dělníkovi*). V pozdějších desetiletích lze Jüngerera dosti přesně popsat jako anarchistu –

samozřejmě nikoliv onoho typu, jaký najdeme v řadách antify nebo pouličních demonstrantů; každopádně však soudil, že **moderní stát se pro jednotlivce stal vězením a že jedině životem mimo něj, podle svých vlastních podmínek a v souladu se svými vlastními hodnotami může člověk doufat v dosažení jakékoliv skutečné svobody ve světě ovládaném byrokraty, v jejichž rukou se soustředilo nebývalé a až neuvěřitelné množství moci.**

Nalezneme však také četné indicie toho, že Jüngerův zájem o pravici trval i v pozdějších letech. Zakladatel francouzské Nové pravice Alain de Benoist například **vzpomínal**, jak k němu u jeho stolku na knižním festivalu v Nice roku 1977 neočekávaně přistoupil Ernst Jünger a dal se s ním do řeči. Podle Francouze se Jünger živě zajímal o činnost jeho skupiny GRECE a oba si pak dopisovali až do konce Jüngerova života. To jistě o mnohém vypovídá, zvláště uvážíme-li, že Nová pravice je do velké míry pokračováním úsilí a práce německé konzervativní revoluce. Jak jsem se navíc dozvěděl v knize Lennarta Svennsona o Jüngerovi, německý pravicový týdeník *Junge Freiheit*, vycházející už od roku 1986, po jeho skonu odhalil, že slavný spisovatel byl jeho dlouholetým předplatitelem. Podle jednoho z příspěvů *Junge Freiheit* Thorstena Thaleru si Jünger vždy bral nejnovější číslo s sebou na cesty a cenil si *Junge Freiheit* pro její nekonvenční postoj mezi mainstreamovým konzervatismem a radikální pravíci. Přestože se tedy k politice přímo nevyjadřoval, zády se k ní Jünger zřejmě nikdy neobrátil.



*Ernst Jünger a Alain de Benoist na mezinárodním knižním veletrhu v Nice, 15. května 1977*

V článku tohoto rozsahu samozřejmě nelze adekvátně shrnout celou Jüngerovu literární tvorbu, tři jeho díla však dle mého mínění vystihují archetypální fáze jeho myšlení. Prvním je *Der Arbeiter* z roku 1932, vyvrcholení Jüngerova nacionalistického období. Pojem „Dělník“ u něj nemá marxistický třídní význam, definuje ho spíše jako archetyp: Dělník je člověk vykonávající jakoukoliv produktivní nebo tvůrčí činnost. Podle Jüngeru měla průmyslová metoda, jež umožnila a utvářela odosobněná vražedná pole Velké války, brzy být zavedena napříč celým světem ve všech oborech. Jednotlivec je pak odsouzen k tomu, aby ho tato kolektivizace pohltila. Pro Jüngeru to znamenalo vytvoření světa plně ovládaného neosobními silami, kde dojde ke zničení všech tradičních hodnot těmi materiálními: hromadnou výrobou a spotřebou. Bude to tedy svět plně sestávající z čísel. Jünger však v této znepokojivé vizi nalézal i možné pozitivum: předpověděl i vzestup nové rasy – Dělníků-Titánů, faustovských lidí, kteří díky svým nově nabytým silám dosáhnou nadlidských cílů. Lidstvo, jak jej známe, bude sice zničeno, ale Titáni budoucnosti na jeho troskách možná vybudují něco nového a

mocnějšího, když při tom dosáhnou takřka božství.

V roce 1951 vydal Jünger *Chůzi lesem*, reflexi muže, který prošel hrůzami světových válek a jehož vlast si rozdělily a okupují liberálně demokratické mocnosti na jedné, a totalitní komunismus na straně druhé – jež nejen že drží podmaněný národ v zajetí, ale také v každé chvíli hrozit započít zkázu apokalyptických rozměrů. Jünger už nemluví o nadlidském potenciálu Titánů těchto sil využít, místo toho hovoří o „lesním rebelovi,“ který (symbolicky) prchá jako partyzán do lesa, aby unikl ničujícímu působení moderního světa a silám autoritářství, jež se ho snaží opanovat a kontrolovat (už zde Jünger píše, že Amerika se v této technice využitím rádia a televize „přiblížila dokonalosti“). Lesní chodec se co možná nejvíc vzdává z účastenství na této nelidské společnosti, žije podle svých vlastních zásad, ale současně se snaží oslabit sevření této tyranie akty odporu (i když jsou předem odsouzeny k neúspěchu), sebekázní či náboženskými úkony. Jünger také vyzývá germánskou tradici domova coby svatyně: domov je místem svobody, píše, ne díky svobodě zaručené právem, jež ostatně může člověka zradit, ale protože je jeho pán připraven bojovat s každým, kdo by tento prostor pokusil narušit.

A konečně bych do této trojice zařadil postkatastrofický román *Eumeswil* z roku 1977, jenž hojně čerpá z myšlenek Maxe Stirnera a dalších anarchistů. Jünger zde přichází s pojmem Anarchy: „Anarcha se má k anarchistovi podobně, jako monarcha k monarchistovi“, píše. Anarcha se plně účastní moderního života, ale niterně není jeho součástí. Vnitřně si drží své přesvědčení a hodnoty, sám na sebe však nahlíží zásadně jako pozorovatele událostí. Jinými slovy pobývá v tomto světě, ale není jeho součástí. Nápadně se to podobá Evolovu pojetí *apolitei* a „jízdy na tygru“.

Ať už hodnotíme Jüngerův život a dílo jakkoliv, nepopíratelně se jedná o jednoho z nejvýraznějších příslušníků vymírajícího druhu – geniů, kteří dosáhnou velkých věcí v několika oborech současně a jejichž život se stává brilantním uměleckým dílem – jak tím, co dělají, tak způsobem žití. Nad naším věkem zmenšených lidí, které nikdo nepohání k tomu vyrůst nebo si klást vysoké cíle, se pak Jünger mocně vypíná jako figura věku Titánů; muž, jenž se odvážil žít podle svých vlastních zásad a tím přispěl k proměně světa kolem sebe.

Přestože je velká část Jüngerova díla k dispozici v mnoha ostatních evropských jazycích, z nějakého důvodu se v anglofonním prostředí jeho knihy s výjimkou *V ocelových bouřích* nikdy příliš neuchytily, a tak byl přeložen a v angličtině vydán jen zlomek jeho díla. Telos Press se to dnes naštěstí snaží napravit a v posledních letech vydal řadu jeho přeložených knih. Vynikajícím úvodem k Jüngerovu životu a myšlení je film *102 let v srdci Evropy*, který je vlastně rozhovorem s Jüngerem natočeným švédským štábem jen rok předtím, než jeho smrt proložila vypravěčskou linku snímku.

Esej Johna Morgana *The Man of the Twentieth Century: Remembering Ernst Jünger* vyšla na stránkách Counter-Currents Publishing 29. března 2017.